

Téma 7 - Pozvednutí na nadpřirozenou rovinu a prvotní hřích

Když Bůh stvořil člověka, utvořil ho ve stavu svatosti a spravedlnosti; ale naše první rodiče se proti Stvořiteli vzbouřili a přišli o většinu darů, které dostali, a dalším generacím předali padlou, od Boha vzdálenou přirozenost, kterou Kristus vykoupil.

14.01.2018

PDF ► Pozvednutí na nadpřirozenou rovinu a prvotní hřích

1. Pozvednutí na nadpřirozenou rovinu

Když Bůh stvořil člověka, utvořil ho ve stavu svatosti a spravedlnosti a nabídl mu milost opravdové účasti na jeho božském životě (srov. Katechismus, 374, 375). Tak po staletí vykládala posvátná tradice a učitelský úřad církve popis ráje obsažený v knize Genesis. Tento stav se teologicky nazývá *pozvednutí na nadpřirozenou rovinu*, neboť naznačuje nezasloužený dar, nedosažitelný pouhými přirozenými silami, ne nutně vyžadovaný, byť souladný se stvořením člověka k obrazu a podobě Boží. Pro správné pochopení tohoto bodu je třeba mít na zřeteli některé aspekty:

a) Není dobré oddělovat stvoření od pozvednutí na nadpřirozenou rovinu. Stvoření není „neutrální“ vzhledem k společenství s Bohem, nýbrž je k němu nasměrováno. Církev vždy učila, že cíl člověka je nadpřirozený (srov. DS 3005), neboť jsme byli „vyvoleni v Kristu ještě před stvořením světa, abychom byli svatí“ (Ef 1, 4). To znamená, že nikdy neexistoval stav „čisté přírody“, protože Bůh od počátku nabízí člověku svou smlouvu lásky.

b) Ačkoli je cílem člověka přátelství s Bohem, zjevení nás učí, že na počátku dějin se člověk vzbouřil a odmítl společenství se svým Stvořitelem: to je *prvotní hřích*, nazývaný též *pád*, právě proto, že předtím byl člověk *pozvednut* do Boží blízkosti. Avšak ztrátou přátelství s Bohem nebyl člověk zničen, zůstává nadále člověkem, tvorem.

c) To nám ukazuje, že třebaže není správné chápat Boží plán jako jednotlivé, navzájem oddělené části (jakoby Bůh nejprve stvořil „celého“ člověka a potom ho „navíc“ pozvedl), je třeba rozlišovat v jediném Božím plánu různé řády. ¹ Na základě faktu, že člověk hříchem některé dary ztratil, ale jiné si uchoval, křesťanská tradice odlišila *nadpřirozený řád* (povolání k přátelství s Bohem, jehož dary se ztrácí hříchem) a *přirozený řád* (co Bůh udělil člověku, když ho stvořil, a co přetrvává i přes jeho hřích). Nejsou to dva vedle sebe položené nebo nezávislé řády, to přirozené je od počátku zahrnuto a směřováno k tomu nadpřirozenému; a to nadpřirozené zdokonaluje přirozené, aniž by ho rušilo. Zároveň se odlišují, neboť dějiny spásy ukazují, že nezaslouženost božského daru milosti a vykoupení je jiná než nezaslouženost božského daru stvoření, která je nekonečně větším

projevem milosrdenství a lásky
Boha.²

Je obtížné popsat stav ztracené nevinnosti Adama a Evy,³ o němž se toho v knize Genesis říká jen málo (srov. Gn 1, 26–31; 2, 7–8. 15–25). Tradice proto tento stav opisuje nepřímou; odvozuje od následků hříchu, o němž se vypráví v 3. kapitole knihy Genesis, jaké byly dary, které měli naši prarodiče, a které měli předat svým potomkům. Říká se, že dostali přirozené dary, které odpovídaly jejich normálnímu stavu tvorů a utvářely jejich bytí jako tvorové. Zároveň obdrželi nadpřirozené dary, tj. milost posvěcující, zbožštění, jež s sebou tato milost nese, a povolání ke konečnému patření na Boha. Spolu s těmito dary křesťanská tradice uznává existenci „praeternaturálních darů“ v ráji, čili darů, které nebyly vyžadovány přirozeností, ale byly s ní v souladu, zdokonalovaly ji v

přirozené rovině a utvářely v
posledku projev milosti. Těmito dary
byla nesmrtelnost, osvobození od
bolesti (impasibilita) a ovládnutí
žádostivosti (integrita). (srov.
Katechismus, 376).⁴

2. Prvotní hřích

Vyprávěním o tom jak člověk,
naveden hadem, porušil Boží příkaz
nejíst z plodů zakázaného stromu
(Gn 3, 1–13), Písmo svaté učí, že na
počátku našich dějin se naši
prarodiče vzbouřili proti Bohu,
neuposlechli ho a podlehli pokušení
být jako bohové. Následkem toho na
ně dopadl Boží trest, ztratili část
darů, které jim byly uděleny, (v. 16–
19) a byli vyhnáni z ráje (v. 23). To je
křesťanskou tradicí vykládáno jako
ztráta nadpřirozených a
praeternaturálních darů a poškození
samotné lidské přirozenosti, ačkoli
nebyla ve své podstatě zničena. V
důsledku neposlušnosti a

upřednostňování sebe před Bohem ztrácí člověk milost (srov. Katechismus, 398–399) a také harmonii se stvořením a se sebou samým: utrpení a smrt vstupují do lidských dějin (srov. Katechismus, 399–400).

Prvotní hřích měl povahu přijatého pokušení, neboť za neposlušností člověka stojí hlas hada, který představuje satana, padlého anděla. Zjevení hovoří o předcházejícím hříchu, kterého se satan dopustil spolu s dalšími anděly, kteří – přesto, že byli stvořeni dobří – neodvolatelně odmítli Boha. Po lidském hříchu zůstalo stvoření a dějiny podřízeno škodlivému vlivu „otce lži a vraha od počátku“ (Jan 8, 44). Jeho moc sice není nekonečná a je mnohem slabší než moc Boží, přesto však působí velmi vážné škody v každém člověku i ve společnosti, takže Boží dopuštění této

ďáblový činnosti je tajemstvím (srov. Katechismus, 391–395).

Vyprávění také obsahuje příslib Spasitele (Gn 3, 15). Vykoupení tak vrhá světlo na dosah a závažnost pádu člověka a ukazuje nádheru lásky Boha, který své tvory neopouští, ale jde jim vstříc spásným dílem Ježíše. „Je nutno znát Krista jako pramen milosti, abychom poznali Adama jako zdroj hříchu“ (Katechismus, 388). „Tajemství špatnosti“ (2 Sol 2, 7) se vysvětluje jedině ve světle „náboženského tajemství“ (1 Tim 3, 16)“ (Katechismus, 385).

Církev tento příběh vždy chápala jako dějinnou událost – i přesto, že nám byla předána symbolickou řečí (srov. Katechismus, 390) – která je tradičně nazývána (od dob sv. Augustina) jako „prvotní hřích“, protože k němu došlo na počátku. Avšak tento hřích není „počáteční“ – i

když je „zapříčiňujícím“ hříchem všech osobních hříchů v dějinách –, ale vstoupil do světa jako plod zneužití svobody tvory (nejprve anděly, potom člověkem). Mravní zlo tedy nepatří k lidské struktuře, nepochází ani ze společenské přirozenosti člověka ani z jeho materiálnosti ani pochopitelně od Boha či z nevyhnutelného osudu. Křesťanský realismus staví člověka před jeho vlastní odpovědnost: může se dopustit zla v důsledku své svobody a odpovědným za to není nikdo jiný než on sám (srov. Katechismus, 387).

V průběhu dějin formulovala církev dogma o prvotním hříchu jako protiklad přehnaného optimismu a existenciálního pesimismu (srov. Katechismus, 406). Kartaginský koncil (418) ukázal podle učení sv. Augustina absolutní prvořadost milosti – neboť člověk byl po hříchu zraněn (srov. DS 223. 227; srov. také

2. oranžský koncil v roce 529: DS 371–372) – na obranu proti Pelagiovi, který tvrdil, že člověk může konat dobro pouhými lidskými silami a že milost je jen vnější pomoc, čímž byl minimalizován dosah Adamova hříchu i Kristova vykoupení, přičemž obě události byly zredukovány na pouhý špatný či dobrý příklad. Proti Lutherovi, který zastával názor, že člověk je po hříchu zkažen ve své přirozenosti, jeho svoboda byla zničena a ve všem, co dělá, je hřích, potvrdil Tridentský koncil (1546) ontologickou závažnost křtu, který maže prvotní hřích; ačkoli přetrvávají jeho stopy – mezi nimi náchylnost ke zlému, již nelze ztotožňovat s hříchem samotným, jak činil Luther –, člověk je ve svých skutcích svobodný a může konat dobré skutky za pomoci milosti (srov. DS 1511–1515).

Na pozadí luteránského postoje a některých soudobých interpretací

knihy Genesis 3 je ve hře správné pochopení 1) vztahu mezi přirozeností a dějinami, 2) pochopení roviny psychologicko-existenciální a roviny ontologické, 3) pochopení vztahu mezi tím, co je individuální a co kolektivní.

1) Ačkoli se v knize Genesis nachází některé prvky mytické povahy (pojem „mýtus“ chápán v lepším smyslu, to je, jako slovo-vyprávění, které dává vznik a stojí v základech pozdější historie), bylo by chybou vykládat vyprávění o pádu jako symbolické vysvětlení původního hříšného stavu lidstva. Takový výklad mění dějinnou událost v její přirozenosti, mytologizuje ji a činí ji nevyhnutelnou: pocit viny, který člověka vede k tomu, aby sám sebe uznal „přirozeně“ za hříšníka, by paradoxně vedl k mytologizaci či eliminaci osobní odpovědnosti za hřích, neboť člověk by nemohl zabránit tomu, k čemu spontánně

tíhne. Správné je spíše říci, že hříšná přirozenost patří k dějinnosti člověka a ne k jeho původní přirozenosti.

2) Protože po křtu nadále přetrvávají některé následky hříchu, může křesťan zakoušet silný sklon ke zlu a cítit se do hloubky hříšníkem, jak tomu je v životě svatých. Nicméně tato životní perspektiva není jediná, ani nejdůležitější, neboť křest skutečně smyl prvotní hřích a učinil z nás děti Boží (srov. Katechismus, 405). Ontologicky je křesťan v milosti spravedlivý před Bohem. Luther zradikalizoval existenciální perspektivu a vycházel z ní v chápání celé reality, která tak byla ontologicky poznamenána hříchem.

3) Třetí bod vede k otázce předávání prvotního hříchu, „tajemství, jež nemůžeme plně pochopit“ (Katechismus, 404). Bible učí, že naši prarodiče předali hřích celému lidstvu. Následující kapitoly knihy

Genesis (srov. Gn 4–11; srov. Katechismus, 401) vypráví o postupné korupci lidského rodu; sv. Pavel staví vedle sebe Adama a Krista a říká: „Jako neposlušností jednoho člověka se všichni stali hříšníky, tak také poslušností jednoho (Krista) byly všichni ospravedlněni“ (Řím 5, 19). Tento paralelismus pomáhá správně pochopit význam, který se přikládá výrazu *adamáh* – kolektivní jedinec: jako Kristus je jeden jediný a zároveň je hlavou církve, tak Adam je jeden jediný a zároveň je hlavou lidstva.⁵

„Pro tuto „jednotu lidského rodu“ jsou všichni lidé zasaženi Adamovým hříchem, stejně jako jsou zahrnuti do Kristovy spravedlnosti“ (Katechismus, 404).

Církev chápe analogickým způsobem prvotní hřích prarodičů a hřích zděděný lidstvem. „Adam a Eva se dopustili osobního hříchu, avšak tento hřích (...) bude předáván

plozením celému lidstvu, to je předáváním lidské přirozenosti zbavené prvotní svatosti a spravedlnosti. Proto je prvotní hřích nazýván „hříchem“ analogicky: jako „převzatý“ hřích, a ne hřích „spáchaný“, je to stav, a ne skutek“ (Katechismus, 404). Takže „ačkoliv je prvotní hřích vlastní každému, nemá u žádného z Adamových potomků povahu osobní viny“ (Katechismus, 405). ⁶ _

Pro některé lidi je těžké přijmout myšlenku dědičného hříchu, ⁷ _ zvláště mají-li individualistický pohled na člověka a svobodu. Co mám já společného s Adamovým hříchem? Proč mám nést následky hříchu jiných? Tyto otázky odrážejí nedostatek smyslu pro skutečnou solidaritu, která existuje mezi všemi lidmi stvořenými Bohem. Paradoxně lze tento nedostatek chápat jako projev hříchu předaného každému člověku. Prvotní hřích zatemňuje

chápání hlubokého bratrského pouta v lidském rodu, které umožňuje předávání prvotního hříchu.

Vzhledem k žalostným následkům hříchu a jeho univerzálního šíření je vhodné se ptát: „Ale proč Bůh prvnímu člověku nezabránil ve hříchu? Svatý Lev Veliký odpovídá: ‚Kristova nevýslovná milost nám dala lepší dobro než ta, která nám odňala ďáblova závist‘ (Serm. 73, 4). A svatý Tomáš Akvinský: ‚Nic nebrání tomu, aby lidská přirozenost byla určena k vyššímu cíli po hříchu. Bůh totiž dopouští existenci zla, aby z něho vytěžil větší dobro. Odtud je výrok sv. Pavla: ‚Kde se rozmohl hřích, tam se ještě mnohem více rozhojnila milost‘ (Řím 5, 20). A zpěv Exultet: ‚Ó šťastná vina, pro kterou přišel vykupitel tak vznešený a veliký!‘ (*Summa Theologiae*, III, 1, 3, ad 3)“ (Katechismus, 412).

3. Některé praktické důsledky

Hlavním praktickým důsledkem nauky o pozvednutí na nadpřirozenou rovinu a o prvotním hříchu je realismus, který řídí život křesťana, jenž si je vědom jak velikosti svého Božího synovství, tak ubohosti svého stavu hříšníka. Tento realismus:

a) předchází jak naivnímu optimismu, tak zoufalému pesimismu a „poskytuje obraz i jasný úsudek o situaci člověka a jeho činnosti ve světě (...). Popírat, že člověk má poraněnou přirozenost, náchylnou ke zlu, je příčinou velkých omylů v oblasti výchovy, politiky, sociální činnosti a v oblasti mravní“ (Katechismus, 407).

b) poskytuje poklidnou důvěru v Boha, milosrdného Stvořitele a Otce, který neopustí své tvory, vždy odpouští a vede vše k dobru, a to i v

protivenství. „Tvá zkouška, to nepopírám, je dost tvrdá: musíš stoupat nahoru, dělat to, co je ti „proti srsti“. – Co ti poradím? – Opakuj: „omnia in bonum!“, všechno, co se děje, všechno, co mě potkává, je pro moje dobro... Proto – toto je správný závěr – přijmi to, co se ti zdá namáhavé, jako sladkou skutečnost.“

8

c) probouzí postoj hluboké pokory, která vede k uznání vlastních hříchů bez podivností a k lítosti nad nimi proto, že jsou urážkou Boha a ne pouze osobním nedostatkem.

d) pomáhá rozlišit, co je vlastní lidské přirozenosti jako takové, od následků zranění lidské přirozenosti způsobeného hříchem. Ne všechno, co člověk po hříchu pociťuje, je dobré. Lidský život má tedy povahu boje: je třeba bojovat o to, aby se člověk choval lidským a křesťanským způsobem (srov. Katechismus, 409).

„Církevní tradice vždy považovala křesťany za *milites Christi*, za bojovníky Kristovy, kteří přinášejí druhým vnitřní pokoj, sami však neúnavně bojují proti vlastním zlým náklonnostem.“⁹ Křesťan, který se snaží vyhýbat hříchu, nepřichází o nic z toho, co činí život dobrý a krásný. Proti názoru, že člověk má konat zlo, aby mohl zakoušet svou autonomní svobodu, protože život bez hříchu by byl jinak nudný, se tyčí postava Marie, počaté bez poskvrny, která ukazuje, že život plně odevzdaný Bohu zdaleka nebude nechutí, ale proměňuje se v dobrodružství plné světla a nekonečného množství překvapení.

10

—
Santiago Sanz

Základní použitá literatura

– Katechismus katolické církve, 374–421.

– Kompendium Katechismu katolické církve, 72–78.

– Jan Pavel II., Věřím v Boha Otce. *Katecheze o krédu (I)*.

– DS 222–231; 370–395; 1510–1516; 4313.

Doporučená literatura

– Jan Pavel II., *Paměť a identita*. Karmelitánské nakladatelství 2005.

– Benedikt XVI., *Homilie*, 8–XII–2005.

1Tridentský koncil neříká, že člověk byl v milosti stvořen, ale *utvořen*, aby nedošlo k záměně přirozenosti a milosti (srov. DS 1511).

2Aby byla zdůrazněna pozdější nezaslouženost daru milosti vzhledem k stvoření, byla rozvinuta teologická hypotéza o „čisté přirozenosti“. Ne proto, že takový stav se dějinně udál, nýbrž proto, že teoreticky tomu tak mohlo být, ač

tomu tak není. Tato nauka vznikla kvůli Bayovi, který v jedné ze svých tezí říkal: „Integrita prvního stvoření nebyla nepatřičným povýšením lidské přirozenosti, ale její přirozená podmínka“ (DS 1926).

3Tento problém se dnes prohlubuje působením teze evolucionistického rázu o totalitě lidské bytosti. U teze tohoto typu se skutečnost vyvíjí vždy od méně k více, zatímco zjevení nás učí, že na počátku dějin došlo k pádu z vyššího stupně na nižší.

Neznamená to ovšem, že neexistoval proces „hominizace“, který je třeba odlišovat do „humanizace“.

4Nesmrtelnost, již je třeba chápat se sv. Augustinem ne jako nemoci umřít (*non posse mori*), nýbrž jako moci neumřít (*posse non mori*), je správné vykládat jako situaci, v níž přechod do konečného stavu nebyl prožit s vlastní dramatickostí smrti, kterou člověk zažívá po hříchu. Utrpení je

znakem a předzvěstí smrti,
nesmrtelnost proto jistým způsobem
s sebou nesla nepřítomnost bolesti.
To zase předpokládalo stav integrity,
v němž člověk bez potíží ovládal své
vášně. Tradičně bývá připojován
ještě čtvrtý dar, dar vědění,
přiměřený stavu, v němž se člověk
nacházel.

5Toto je hlavní důvod, proč církve
vždy vykládala příběh o pádu z
pohledu monogenismu (původ lidí z
jednoho jediného páru). Opačná
hypotéza, polygenismus, se jako
vědecký údaj (a dokonce i
exegetický) zdánlivě po několik let
prosazovala, ale dnes se na vědecké
úrovni považuje za přijatelnější
biologický rod pocházející od
jednoho jediného páru
(monofiletismus). Z hlediska víry je
polygenismus problematický, neboť
není jasné, jak by se sladil se
zjevením o prvotním hříchu (srov.
Pius XII., enc. *Humani generis*, DS

3897), ačkoliv se jedná o otázku, kterou je ještě třeba prozkoumat a promyslet.

6V tomto smyslu se tradičně rozlišuje mezi prvotním hříchem *zapříčiňujícím* (osobní hřích spáchaný našimi prarodiči) a prvotním hříchem *zapříčiněným* (stav hříchu, v němž se rodí jejich potomci).

7Srov. Jan Pavel II., *Generální audience*, 24–IX–1986, 1.

8Sv. Josemaría, *Brázda*, 127; srov. Řím 8, 28.

9Sv. Josemaría, *Jít s Kristem*, 74.

10Srov. Benedikt XVI., *Homilie*, 8–XII–2005.

© *Fundación Studium*, 2016

pdf | dokument generován automaticky
z [https://opusdei.org/cs-cz/article/
tema-7-pozvednuti-na-nadprirozenou-
uroven-a-prvotni-hrich/](https://opusdei.org/cs-cz/article/tema-7-pozvednuti-na-nadprirozenou-uroven-a-prvotni-hrich/) (28.03.2025)